

Ruimtelijke kwaliteit & leefbaarheid

Verlag vierde Zelandusdebat gehouden op donderdag 23 augustus 2012 in Vlissingen

Introductie door Willy Audenaert

Het dertigtal deelnemers wordt welkom geheten door Statenlid Eric Hageman in Panorama Walcheren in de Zwarte Plaatwerkerij te Vlissingen. Hij geeft het woord aan Willy Audenaert, architect en docent bouwkunde aan de [Hogeschool Zeeland](#).

Willy Audenaert

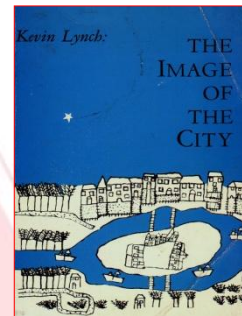
Willy Audenaert: “Wij hebben in het verleden binnen de kenniskring Sociale Veiligheid van de Hogeschool Zeeland cursussen gegeven met interactie tussen de opleidingen Social Work en Bouwkunde. Een van de methodes die gebruikt zijn om studenten van beide disciplines handvaten te geven om stedenbouw te onderzoeken is de zogenaamde methode (Kevin) Lynch uit zijn boek *The image of the city* (1960, Massachusetts Institute of Technology en Harvard College) en meestal samen met het boek *Townscape* van Gordon Cullen. Beide studies beschrijven het beeld van de stad en de elementen daarin ofwel hoe wordt de ‘stad’ beleefd. Het boek *Good City Form* van Kevin Lynch, met als onderliggende titel *Stadsvormen* biedt tot op de dag van vandaag een aantal uitgangspunten om naar een stad te kijken.”

In films, op vakantie en diverse reizen worden overal ter wereld stedentrips gemaakt. Waarom is een stad zo bijzonder? Wat maakt een stad zo bijzonder? Gevoelens van beleving zijn er in velerlei aspecten van rationeel tot emotioneel en een ieder beleefd dat op eigen wijze. Zijn er structuur en identiteit te ontdekken voor de stad in zijn algemeenheid?

De oudste bekende steden zijn tempelsteden die gezag uitstralen van de toenmalige heersers en zijn geometrisch aangelegd op een wiskundige manier om ordening en

overzicht te scheppen. Gradatie in gebouvvolumes bepalen de belangrijkheid in maat en schaal en dat is dan het begin van de architectuur die we tot de dag van vandaag kennen. Waarom is dat verloren gegaan? Gebrek aan smaak, de waan van de dag, het verleggen van prioriteiten naar functionaliteit van stad en gebouw? Doet het beeld van de stad er nog toe in onze beeldcultuur die door de computer is overgenomen?

Na eeuwen van beeldcultuur in de architectuur, stedenbouw en landschap verandert de stad omstreeks 1850 in een fabrieksstad, hier machine stad genoemd. Technologie bepaalt het beeld van de stad en infrastructuur gaat de stad domineren ten koste van het wonen. *La Ville Radieuse* van Le Corbusier voor Parijs (1930) is daarvan een exemplarisch voorbeeld. En zo zitten we nu met 'de stad in stukken' die opnieuw vitaal moet worden. Lynch noemt vijf waarden waaraan een stad moet voldoen:

- Vitaliteit (plaats van evenementen, vertier en functies).
- Geschiktheid (doelmatigheid van de stadsuitleg).
- Sensibel (aantrekkelijk).
- Toegankelijk (bereikbaarheid).
- Controleerbaar (ordening ten behoeve van veiligheidsaspecten).

Willy Audenaert: "Generaliserend kunnen we vaststellen dat Vlissingen veel van die waarden heeft verloren. Het contrast tussen historie en moderniteit is groot en is voor de bezoeker en bewoner chaotisch en onduidelijk hoe Vlissingen nu als stad beleefd kan worden met alle menselijke zintuigen."

Volgens Willy Audenaert moet er kritisch gekeken worden naar functionele stedenbouw. Flexibele bestemmingen kunnen uitkomst bieden. De ruimtebehoefte van de gemiddelde Nederlander is in 40 jaar tijd twaalf keer groter geworden. Kleinschaligheid wordt vaak als pretentieloos afgedaan terwijl het aansluiten bij de menselijke maat juist als prettig wordt ervaren. Een goede stad is divers en geen rigide model. Een goede stad heeft identiteit, structuur en betekenis.

"Te groot contrast zorgt voor chaotisch beeld"

Stadswandeling

Onder leiding van een tweetal deskundige gidsen gaat maakt het gezelschap een wandeling langs een aantal opvallende punten in Vlissingen. Met een Kevin Lynch-

Spuistraat Vlissingen

bril op wordt het centrum van Vlissingen bekeken en gelet op elementen, routes, grenzen, gebieden, knelpunten en herkenningstekens. De wandeling eindigt bij het Arsenaaltheater waar na een broodje en een drankje het afsluitende debat wordt gehouden onder leiding van gedeputeerde Ben de Reu en onderzoeker Dick van der Wouw van [Scoop Zeeland](http://www.scoopzeeland.nl).

Debat

Ben de Reu stelt dat het goed is om aan de hand van de Vlissingse situatie zaken naar boven te laten komen die voor meer steden in Zeeland opgang doen. Hij vraagt het gezelschap wat de meest opvallende dingen zijn die de twee groepen zijn tegengekomen tijdens de stadswandeling.

De eerste groep vond het een interessante ervaring om met een Kevin Lynch-bril op naar de stad te kijken. Het was af en toe lastig om vast te stellen wat de identiteit van de stad is. De zee en de boulevards lijken niet echt bij het centrum betrokken.

Ben de Reu: “Dat is opvallend. Burgemeester Roep van Vlissingen heeft bij de opening van het Zeeland Nazomerfestival juist geput uit het boekwerk *Vlissingen, stad aan zee*, waarin het [Vlissingse DNA](#) is vastgesteld.”

Debat in het Arsenaltheater

Een mevrouw oppert dat de plannen voor de [Zee-Allee](#) een goede stap op weg naar meer verband tussen centrum en boulevards is.

Over het Bellamypark zijn de meningen verdeeld. Dit zou eigenlijk het hart moeten zijn van de stad, maar is volgens sommigen verworpen tot een zandvlakte met een onduidelijk parkeerbeleid. Na een rit over de boulevard rijden de bezoekers aan Vlissingen over het Bellamypark, langs de parkeergarage onder de Spuistraat (waar de inrit

de verkeerde kant op staat) richting de watertoren waar het ANWB-bord met daarop Middelburg prijkt.

René Cornelisse: “Er zijn volgens mij drie pijlers in de Vlissingse economie te onderscheiden: toerisme, ouderenzorg en tijdelijke arbeid. Maak koppelingen met de onderwijsinstellingen die Vlissingen rijk is.”

Jan van Beekhuizen, directeur van [l'Escaut](#), wijst op het feit dat al in 2000 werd gesteld dat Vlissingen een maritieme stad was met kansen. De vertaalslag bleef echter uit. Het werd niet concreet gemaakt. Fietsvoetveer, Rijkswaterstaat, visserij, enz. zijn maritieme elementen. Vanaf de boulevard kan men de zeeschepen zien passeren.

Willy Audenaert: “Economie is belangrijk, maar niet allesbepalend voor de identiteit van een stad. De havens van Vlissingen zijn inmiddels grotendeels gesitueerd in Vlissingen-Oost.”

Eddy Heerschop vindt het vreemd dat de identiteit niet of onvoldoende herkend wordt. Het is niet altijd direct zichtbaar voor een buitenstaander, maar er wordt aan gewerkt. Als voorbeeld noemt hij de herplaatsing van de kraan op het Scheldeterrein. Het probleem is dat Vlissingen versnipperd is en de afstanden, bijvoorbeeld tussen station en centrum, te groot zijn. Het ruimtebeslag dat scheepswerf De Schelde op Vlissingen heeft gehad is groot geweest.

Een meneer stelt dat het best wel ambitieus mag in Vlissingen met onder andere de Zee-Allee, maar er zijn praktische problemen die opgelost moeten worden zoals parkeerproblemen en armoede onder de Vlissingse middenstand. Er zijn te weinig prikkels en er is te vaak sprake van verzuring. Als voorbeeld geeft hij het gemopper van bewoners aan de boulevard op het verkeer daar. Die boulevard is voor iedereen.

“Meer positieve prikkels en minder verzuring”

Luc Nonnekes: “De plannen rond de Zeilmarkt zijn indertijd gerealiseerd, maar alle franje is er afgehaald. Hetzelfde geldt voor *De Fonteyne*. Ik ben daar gaan wonen omdat er een supermarkt zou komen. Hele stukken staan nog steeds leeg. De supermarkt moet er nog komen.”

Jan van Beekhuizen: “Plannen die van buiten Vlissingen komen en hier worden uitgevoerd leveren minder bevredigende resultaten op dan plannen die mede vanuit de gemeenschap komen. De lokale gebruikers van de openbare ruimte moeten er meer bij worden betrokken.”

Startpunt Zware Plaatwerkerij

Ben de Reu vraagt wat het effect is geweest van de Vlissingse stadsdebatten van enkele jaren geleden.

Paul Sonke: “Daar hebben veel Vlissingers aan meegedaan. Er zijn 123 aanbevelingen uit deze debatten naar voren gekomen, maar er is nagelaten om daar een volgorde en rangorde in aan te brengen. Dat is een gemiste kans geweest. Over de leefbaarheid en de veiligheid is Vlissingen genoeg bekend. We weten hoe het zou moeten, maar het moet ook uitgevoerd worden.”

René Cornelisse, makelaar en voorlichter van de [Stichting Nieuw Vlissingen](#) vindt dat het allemaal te lang duurt. Er worden teveel studies uitgevoerd. Laat ondernemers ondernemen en probeer als stad uit de schulden te komen.

Paul Sonke vindt dat door de overheid opgelegde contouren nodig zijn en blijven. Er zijn visies, maar het ontbreekt aan het maken van keuzes. De visie van burgemeester Van Woelderens indertijd was helder: de werf en toerisme.

Ben de Reu: “In het stadhuis vallen de beslissingen. Goed of fout. Vraag is of er ook echt gekozen wordt voor een richting. Het bestuur van een stad moet wel standvastig zijn en niet om de paar jaar de plannen volledig bijstellen.”

“Visie vaststellen en die ook vasthouden”

Eddy Heerschop wijst er op dat het 40 jaar heeft geduurd voordat de Walstraat-Zuid werd opgeknapt. Economie laten prevaleren boven een grotere visie bleek niet handig. Omdat men met de auto door de Walstraat-Zuid moest kunnen blijven rijden om bij de winkels die daar over waren gebleven te kunnen komen is veel vertraging

ontstaan. Iedere nieuw gekozen gemeenteraad zorgde ook voor wisselende plannen en geen actie.

Onno Bakker, directeur van [De Cultuurwerf](#): “Ik voelde mijzelf meteen thuis in Vlissingen. Dat komt door de mensen en niet zozeer door de gebouwen. Het economische en ruimtelijke gat dat scheepswerf De Schelde naliet moet ingevuld worden. Dat had men twintig jaar geleden al moeten doen. Wees realistisch en leg de lat niet te hoog. Wees trots op de stad en haar geschiedenis. Breng meer verbinding tot stand tussen de buitenwijken en het centrum.”

Anton van Haperen: “De fysieke omgeving is van invloed op de leefomgeving. Doet de fysieke omgeving er toe of niet? Wat zijn de sturende kwaliteiten?”

Hans Overvliet: “Door menselijke maten te hanteren worden mensen rustiger, voelen zij zich veiliger en daarmee gelukkiger.”

Willy Audenaert sluit zich hierbij aan: “De schaal moet kloppen. Waarom een muur van flatgebouwen op de boulevard? Ik verwijs hierbij graag naar *De architectuur van het geluk* van Alain de Botton.”

Scheldekwartier

Jan van Beekhuizen: “Wonen is veel meer dan een dak boven het hoofd. Wanneer mensen hun baan verliezen kan dit grote gevolgen hebben voor de leefomgeving. Opvallend vaak zijn de meest verwaarloosde tuinen die van mensen die geen werk hebben. Ook overlast door geluid is hier vaak aan te verwijten. Zonder werk valt structuur weg en kan het dagnachtritme ontregeld raken.”

Henk Soepenbergh: “Aan de bouw van Papegaaienburg in Vlissingen en de Edelstenenbuurt in Middelburg gingen mooie ideeën vooraf. Men zou letterlijk bij elkaar in de keuken kunnen kijken. De uitvoering is echter tamelijk mislukt.”

Dick van der Wouw stelt dat wanneer mensen geen binding meer hebben met de buurt er veel sneller verval optreedt. Eén kapotte ruit leidt dan al snel tot vele kapotte ruiten.

Sjef van Wijnen: “In het verleden hebben we mensen met problemen geconcentreerd in bepaalde wijken. Decennia geleden streken veel mensen uit Rotterdam en Den Haag zonder werk neer in Vlissingen.”

Henk Leunk vraagt zich af of de provincie haar rol gaat oppakken. Ben de Reu geeft aan dat Gedeputeerde Staten meer aan de gemeenten zelf willen overlaten en Eric Hageman wil juist proberen om in het [Omgevingsplan 2012-2018](#) voor elkaar te krijgen dat de omgeving en de mensen vooropgesteld worden bij het maken van toekomstige bouwplannen.

Resumé

Enkele algemene bevindingen van deze middag en avond zijn:

- Identiteit en herkenbaarheid zijn belangrijk. De mate van verbondenheid met een wijk.
- In een stadswijk is minder sociale cohesie dan in een dorp.
- De menselijke maat is van even groot belang als de architectonische waarde.
- Een centrale plek in een wijk vergroot de overzichtelijkheid en de samenhang.
- Zorg voor diversiteit in wijken. Zo voorkom je bijvoorbeeld vergrijsde wijken.
- Bij het maken van plannen is een lange termijnvisie onontbeerlijk. Deze lange termijnvisie moet op hoofdlijnen ook vastgehouden worden.
- Plannen maken door een mix van bottom-up en top-down.
- Contrasten in een stad als Vlissingen zorgen ook voor levendigheid en diversiteit.

Sluiting

Om 19:00 uur wordt de bijeenkomst beëindigd en de aanwezigen, nadat zij hartelijk zijn bedankt voor hun komst en inbreng, een drankje aangeboden.

